

سرقت رایانه‌ای^۱

بابک پورقهرمانی^۲

چکیده:

یکی از جرایم نو ظهور که در عصر مدرنیته در شمار نقض ارزشها قلمداد شده است سرقت رایانه ای است این نوع جرم که در فضای مجازی محقق میشود در مقایسه با جرم سرقت در فضای واقعی موسوم به سرقت سنتی سوالات و ابهاماتی را در ذهن ایجاد کرده است از جمله؛ مفهوم سرقت رایانه ای، شرایط جرم مذکور و امکان تحقق سرقت حدی در فضای مجازی.

با توجه به اینکه قانون جرایم رایانه ای اخیراً تصویب شده است نوشته حاضر ضمن بررسی جرم مذکور از منظر حقوق جزای اختصاصی به سوالات و ابهامات مذکور در حد توان پاسخ خواهد داد.

کلید واژه: سرقت؛ سرقت رایانه ای؛ جرم رایانه ای؛ سرقت سنتی؛ سرقت کامپیوتری.

مقدمه:

¹ - cyber theft

^۲ - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه

سرقت از جمله جرایم مذمومی است که در تمامی ادیان و ازمه مورد مجازات و کیفر شدید قرار می‌گرفته است. در حقوق اسلام هم کیفر جرم سرقت، حد قطع دست است که منوط به احراز شرایط خاصی می‌باشد. (رک به ماده ۱۹۸ ق.م.ا)

سرقت نیز هم‌چون دیگر جرایم با تغییر و پیشرفت جوامع بشری تحول یافته و از صورت ابتدایی و ساده خود به صورت بسیار پیچیده و متنوع درآمده است. پیدایش رایانه و گسترش روزافزون آن در مراکز علمی، اداری، تجاری، بانک‌ها و غیره صورت دیگری از این جرم را فراهم آورده است که علاوه بر تخصص و مهارت از ظرافت خاصی نیز برخوردار است.

تردیدی نیست که هرگز نمی‌توان شبکه‌های مالی کامپیوتری را در بانک‌ها و مؤسساتی که با پول سروکار دارند در هیچ جای دنیا و تحت هر شرایطی ایمن دانست.

برخی از جرایم مربوط به سرقت‌های رایانه‌ای ناشناخته می‌مانند ضمن آنکه وقتی وقوع آن کشف شد سال‌ها به طول می‌انجامد تا بتوان مشکل را حل کرد.

جرایم رایانه‌ای سالیانه ۲۴ میلیارد دلار تنها در آمریکا خسارت وارد می‌کند در انگلستان تنها ۴۰ و در برزیل تنها ۲۰ پلیس متخصص جرایم کامپیوتری آموزش دیده‌اند. مجرمینی که با قصد ارتکاب جرم دست به سرقت‌های رایانه‌ای می‌زنند تنها یک نوع از این افراد هستند و دو گروه دیگر کسانی را شامل می‌شود که یا از روی تفریح و به قصد نیل به اهداف سیاسی این کار را انجام می‌دهند. شیوه معمول

سرقت اینترنتی از بانک‌ها نفوذ به داخل شبکه شرکت‌هایی است که از سوی بانک‌ها متصدی پردازش صورت حساب‌ها و اطلاعات می‌شوند. (زیبر، ۱۳۸۴، ص ۱۳) بر اساس آمارها سرقت کامپیوتری ۵۰۰۰ دلار تا ۱۰۰۰۰ دلار ظرف چند هفته صورت می‌گیرد. ولی سرقت بالای یک میلیون دلار به چهار تا شش ماه وقت نیاز دارد. (همان)

یک مورد قابل توجه از حملات نفوذی به شبکه‌های رایانه‌ای بانک‌ها و مؤسسات مالی در سال ۲۰۰۲ در آمریکا روی داد و طی آن یک شرکت خدماتی قربانی این نوع حملات شد و متعاقباً به طور همزمان ۳۰۰ بانک اتحاد اعتباری بیمه و شرکت‌های سرمایه‌گذاری به طور همزمان تحت تأثیر قرار گرفتند. (همان)

تلاش جنگجویان چچن برای نفوذ به ۱۰ بانک بزرگ اروپایی در سال ۲۰۰۱ و کوشش گروهی موسوم به «YIHAT» در سال ۲۰۰۲ برای دسترسی به حساب‌های اسامه بن لادن از موارد جالب حملات کامپیوتری به بانک‌ها بشمار می‌رود. (جرم جدید عصر اطلاعات، ۱۳۸۲)

evinsky and harris,2006؛ www.uwdg.net/default.asp؛

و یا مورد دیگر؛ ماجرای سرقت اینترنتی از بانک ملی ایران است که افراد با ورود به سیستم و شناسایی حساب‌های سیبا اقدام به برداشت پول می‌کرده‌اند. (www.banki.ir)

و همچنین ماجرای سرقت اینترنتی ۶۰ میلیون تومانی در تبریز (کیهان، ۱۳۸۶) و نیز سرقت اینترنتی ۲۸۰ میلیون تومانی از یک شرکت تبلیغاتی در تهران از این گونه موارد است. (کیهان، ۱۳۸۶)

نکته قابل توجه در این موارد اینکه؛ بیشترین میزان خسارتی که بانک‌ها در برابر حملات نفوذی کامپیوتری پیدا می‌کنند وجه به سرقت رفته نیست بلکه هزینه‌هایی است که باید به مصرف مرمت و تقویت سیستم‌ها برسد

حال پس از ذکر مقدمه مذکور، به بررسی مفهوم سرقت رایانه‌ای می‌پردازیم.

گفتار اول: تعریف و مفهوم

ماده ۱۹۷ قانون مجازات اسلامی سرقت را این‌چنین تعریف کرده است: «ربودن مال دیگری به طور پنهانی» این تعریف بیشتر در مورد سرقتی است که در عالم فیزیکی اتفاق می‌افتد. که برخی از این سرقت‌ها با وجود شرایطی حدی می‌باشد که در مواد ۱۹۸ تا ۲۰۳ ق.م.ا بیان شده است و برخی سرقت‌های تعزیری و خاص می‌باشند که در مواد ۶۵۱ تا ۶۶۷ ق.م.ا بیان شده است. مباحث فقهی و حقوقی این سرقت‌ها در منابع حقوق جزای اختصاصی به طور مفصل ذکر شده است و لزومی به ذکر مجدد نیست.

حال سؤال این است که سرقت رایانه‌ای یعنی چه؟ و موضوع آن چه چیز می‌باشد. و آیا تعریف سرقت عمومی در این جا هم قابل اعمال است؟ در قوانین موجود به صراحت تعریفی از سرقت رایانه‌ای نشده است^۳ ولی با توجه به نظر متخصصان این رشته و با توجه به قوانین ملی و بین‌المللی موجود می‌توان گفت که آنچه که موضوع سرقت رایانه‌ای است، اطلاعات (داده) مال (سخت‌افزار و نرم‌افزار) و سرقت خدمات می‌باشد^۴ (Brenner, 2004: 9) که در مقایسه با سرقت سنتی به نظر می‌رسد محدودهٔ چنین سرقتی از سرقت عمومی وسیع‌تر می‌باشد، چرا که اطلاعات و دتاهایی را که جنبه مالی هم ندارد را نیز دربرمی‌گیرد.^۵ مثل اینکه شخصی رمز عابر بانک دیگری را بدزدد یا اینکه اطلاعات سری کد شده و رمزدار را از شبکه رایانه‌ای برآید.

۳. در قانون جدید جرایم رایانه ای مصوب ۱۳۸۸، فصل سوم «سرقت مرتبط با رایانه» اختصاص یافته است (ماده ۱۲).
۴. برخی از اساتید این بحث را که آیا موضوع سرقت شی باشد یا مال، به نحوهٔ نگرش حکومت‌ها به اهمیت نظم اجتماعی و حدود مالکیت افراد مربوط می‌دانند. با این بیان که اگر نظم اهمیت بیشتری داشته باشد، از هر شی متعلق به غیر حمایت می‌شود و اگر مال بیشتر اهمیت داشته باشد دیگر از شی متعلق به غیر حمایت نمی‌شود هر چند نظم مخدوش گردد. (آزمایش، ۱۳۷۶).

ولی به نظر می‌رسد که چنین عقیده‌ای درست نباشد زیرا اصولاً چیزی که مالیت نداشته باشد داخل در معنا و مفهوم سرقت نیست و در ضمن داشتن چنین عقیده‌ای با نظر فقها مغایرت دارد. چرا که طبق نظر آنها یکی از عناصر اصلی سرقت «مال» است و برای چیزی که مالیت نداشته باشد عنوان سرقت قایل نیستند هر چند ممکن است از جهات دیگری عنوان مجرمانه پیدا کند.^۵

^۵. اتفاقاً مورد مذکور به صورت سؤال از مراجع عظام، استفتاء شد که به شرح زیر می‌باشد.

سؤال: «الف - سرقت اطلاعات سری کد شده و رمزدار از شبکه‌های کامپیوتری یا کامپیوتر شخصی و کشف رمز آن‌ها چه حکمی دارد؟»

ب- سرقت و فروش غیرمجاز شماره‌های موبایل توسط آشنایان به تکنیک الکترونیکی مرکزی آن چه حکمی دارد؟

ج- آیا با وجود سایر شرایط امکان اجرای حد سرقت وجود دارد؟»

جواب: «آیت الله العظمی محمدتقی بهجت، تعزیر است.

آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی: چنانچه ضمن عقد بیع و یا عقد دیگر شرط شده که این کار را انجام ندهد باید به آن وفا نماید ولی بر وفاء نکردن حد جاری نمی‌شود.

آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای: الف و ج- بدون اذن صاحبان برنامه‌های رایانه‌ای احتیاطاً از آن‌ها استفاده نکنند.

آیت الله العظمی سیدعلی سیستانی: الف- جایز نیست. ب- ج- با اجتماع شرایط باید اجرا شود.

آیت الله العظمی لطف الله صافی گلپایگانی موارد مختلف است. به طور کلی در هر موردی که موجب تصرف در مال دیگران و یا کشف سر آن‌ها باشد جایز نیست و در صورتی که موجب ضرر باشد ضمان نیز هست و اگر سرقت مالی با شرایط مقرر در بین نباشد اجرای حد جایز نیست.

آیت الله العظمی محمد فاضل لنکرانی: کشف اطلاعات مجرمانه یا کد شده و رمزدار جایز نیست و چنانچه از این طریق ضرر و زبانی وارد شود احتمال ضمان بعید نیست لکن این مورد از مسأله سرقت در فقه خارج است و احکام آن را ندارد. [در جواب دیگری بیان داشته‌اند: هرگاه خیانت محسوب شود تعزیر دارد، بلی اگر عرفاً صدق حرز بکند و اطلاعات موجود عرفاً مالیت داشته باشد حکم سرقت را دارد. (لنکرانی، ۱۳۷۶: ۳۸۴)

آیت الله العظمی ناصر مکارم شیرازی: سرقت به هر حال حرام است و اگر اطلاعاتی باشد که جنبه مالیت دارد و در عرف عقلای امروز خرید و فروش می‌شود در صورتی که شرایط حد سرقت در آن جمع باشد اجرای حد سرقت بعید نیست البته این در مورد کسانی است که اموال آن‌ها محترم است.

آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی: این اعمال حرام است، ولی اجرای حد نمی‌شود کرد و از موارد تعزیر است.

آیت اللع العظمی حسین نوری همدانی: سرقت به هیچ نحو جایز نیست ولی اجرای حد و تعزیر منوط به نظر فقیه است. «گنجینه آرای فقهی و قضایی ۱۳۸۸: کد سؤال ۱۷».

بنابراین در سرقت رایانه‌ای هم، تعریفی که برای سرقت عمومی وجود دارد قابل اعمال است. و مواردی که مالیت ندارد از قلمرو بحث سرقت خارج هستند و ممکن است عنوان جزایی خاصی به خود بگیرند.^۶ البته لازم به ذکر است منظور از شرط مالیت داشتن، رواج داشتن و مالیت داشتن آن در بازار میان مردم نیست بلکه ممکن است چنین داده‌هایی برای دیگر اشخاص فاقد ارزش اقتصادی باشد ولی برای برخی ارزش داشته باشد و شرع و عرف، دادن مال در مقابل آن را مذموم نمی‌شمارد. (یعنی متقوم نسبی).

ولی به نظر می‌رسد که شرط دانستن «مالیت» در بحث سرقت رایانه‌ای درست نباشد زیرا سبب می‌شود که برخی از مواردی را که مالی نیستند ولی از جهات دیگر مهم تلقی می‌شوند، از محدوده قانون جزا خارج شوند، و نکته قابل توجه مهم اینکه ما در مقام بیان مفهوم سرقت رایانه‌ای هستیم نه سرقت عمومی، تا اینکه مالیت شرط باشد و هر کدام برای خود مفهوم مستقلی دارند.

همچنین باید توجه داشت که داده‌های قابل حمایت دارای انواع مختلفی می‌باشد^۷ از جمله داده‌های مربوط به سلامتی و خصوصیات وراثتی، این داده‌ها به هیچ وجه مالی تلقی نمی‌شوند و فقط آگاهی و انتشار و سوء استفاده از آنها ممکن است برخلاف تحلیل شخص بوده و موجب سرافکنندگی یا عوارض اجتماعی دیگر برای او شود. و یا داده‌های شخصی اعتقادی حزبی یا فردی که در رایانه شخصی ضبط شده است، و

^۶. البته لازم به ذکر است که در اصلاح قانون مجازات اسلامی که توسط مرکز تحقیقات فقهی قوه قضائیه تدوین شده و به تصویب شورای عالی قضایی رسیده سرقت این طور تعریف شده است: «سرقت عبارتست از ربودن شی متعلق به غیر» با تصویب نهایی این ماده تقریباً تعریف سرقت رایانه‌ای هم حل می‌شود.

^۷. از منظر حقوقی داده‌های شخصی قابل حمایت اشخاص را می‌توان به شش دسته به شرح ذیل تقسیم نمود.

الف) داده‌های شخصی مربوط به سلامتی و خصوصیات وراثتی (ب) داده‌های شخصی تجاری و اقتصادی (ج) داده‌های شخصی اعتقادی (د) داده‌های شخصی جنسی (ه) داده‌ی شخصی مربوط به محکومیت کیفری (و) داده‌های شخصی عمومی (اصلائی، ۱۳۸۴: ۱۰۰)

یا در ایمیل شخصی‌اش ذخیره شده، برداشته شود، و یا داده‌های شخصی مربوط به محکومیت‌های کیفری، که شخصی با ورود به سیستم رایانه اداره تشخیص هویت، اطلاعات مربوط به سوابق محکومیت کیفری را بردارد. موارد مذکور هرچند غیرمالی هستند، ولی در جای خود خیلی مهم و باارزش تلقی می‌شوند و ربودن بر آن‌ها نیز صدق می‌کند.

مثال جالب توجه که اتفاق افتاده، اینکه در سال ۱۳۷۸ یک آرایشگر قدیمی زنانه از کارکنان سابق خود به خاطر ربودن فهرست اسامی و شماره تلفن ۱۶۰ مشتری از رایانه آرایشگاه و دعوت مشتریان قدیمی به آرایشگاه دیگر، شکایت کرد. (میرمحمد صادقی، ۱۳۷۶: ۲۱۰)

و یا مثال پیچیده‌تر دیگر اینکه شخصی صرفاً شماره رمز عابر بانک دیگری را یاد بگیرد، و یا اینکه فردی که نوشته‌های کتابش را به صورت خام در رایانه نگهداشته، شخص دیگری کپی از آن‌ها بردارد تا صرفاً مطالعه کند در چنین مواردی آیا سرقت رایانه‌ای به اینها گفته می‌شود؟!.

بنابراین با امعان نظر به موارد فوق به نظر می‌رسد که سرقت رایانه‌ای مفهومی وسیع‌تر از سرقت سنتی است، موارد مذکور یا عنوان مجرمانه خاصی است یا اینکه داخل در سرقت رایانه‌ای است، که نسبت به خود مفهوم خاصی دارد.

البته لازم به ذکر است که دتاهایی مورد حمایت قرار می‌گیرند و جزء سرقت رایانه‌ای محسوب می‌شوند که از نظر قانون و شرع مورد حمایت قرار گیرند. بنابراین اگر شخصی با ورود به سیستم رایانه‌ای دیگری یک شعر توهین‌آمیز به دیگری یا صوت غنایی یک زن را بردارد (برباید) چنین مواردی مشمول سرقت رایانه‌ای نمی‌شود.

نکته دیگر در بحث مفهوم سرقت رایانه‌ای قید شرط پنهانی بودن آن است که آیا این شرط در سرقت رایانه‌ای همانند سرقت سنتی ضروری می‌باشد یا خیر؟ به نظر

می‌رسد که در سرقت رایانه‌ای هم پنهانی بردن شرط لازم است زیرا اگر پنهانی بودن شرط نباشد موضوع جرم سرقت منتفی است اعم از اینکه سرقت عمومی باشد یا رایانه‌ای. البته باید یادآوری کرد که در سرقت رایانه‌ای، فعالیت‌های رایانه‌ای غالباً پنهان است زیرا نمی‌توان محیط مجازی را همانند محیط فیزیکی مورد نظر قرار داد. البته نکته‌ای که در این جا قابل توجه است اینکه پنهانی بودن سرقت را در چه محلی ملاک قرار بدهیم، محلی که مجرم واقع شده و یا محلی که داده‌ها از آن جا مورد دست‌برد واقع می‌شود؛ در سرقت سنتی ربودن مال در همان محل وقوع مال صورت می‌گیرد و محل وقوع جرم ملاک عمل است ولی در سرقت رایانه‌ای تعیین محل وقوع جرم به این آسانی نیست و در برخی از موارد حتی غیر ممکن است. به نظر می‌رسد که ملاک همان محلی است که مجرم فعالیت‌های مجرمانه‌اش را در آن جا انجام می‌دهد. به عبارتی عنصر مادی جرم را در آن محل انجام می‌دهد در این فرض مسأله دیگری هم پیش می‌آید، اگر همراه مجرم چند نفر حاضر باشند و مجرم فعالیت‌های خویش را در رایانه انجام دهد آیا می‌توان گفت که عمل پنهانی است؟ در صورتی که همراهان اطلاع یابند که شخص مشغول انجام جرم است شاید بتوان گفت عمل پنهانی نیست ولی در موردی که همراهان از فعالیت‌های مجرمانه مرتکب اطلاع نداشته باشند بعید است بگوییم فعالیت‌های مرتکب پنهانی نبوده است، زیرا در این صورت به نظر می‌رسد ربوده شدن در محیط مجازی پنهانی بوده است. مگر این که شخص هم‌زمان با ربوده شدن داده‌ها یا اطلاعات در محیط مجازی متوجه این عمل گردد.

نکته‌ای که در این جا قابل ذکر است مشکل تفکیک سرقت رایانه‌ای از کلاهبرداری رایانه‌ای می‌باشد. مثلاً شخصی با ورود به سیستم رایانه‌ای بانک ملی، وجوهی را از حساب دیگری به حساب خود انتقال می‌دهد، و یا اینکه با دخل و تصرف در

سیستم‌های عابر بانک، پولی و یا وجوهی بیش از مقدار حساب خود دریافت می‌کند. چنین مواردی آیا سرقت محسوب می‌شوند یا کلاهبرداری؟

برخی در تمایز و تفکیک این دو گفته‌اند: کلاهبرداری در مفهوم عام خود شامل سرقت رایانه‌ای نیز می‌شود اما از آنجا که سرقت رایانه‌ای ناظر بر سرقت داده‌ها و فایل‌ها است علاوه بر اینکه یک جرم رایانه‌ای محض محسوب می‌شود موضوع آن نیز صرفاً مال نیست و از همین مجرا بین کلاهبرداری که منتج به تحصیل مال یا منافع مالی است و سرقت رایانه‌ای که منجر به ربودن داده‌ها و فایل‌های رایانه‌ای می‌شود تفاوت حاصل می‌شود در واقع رایانه در کلاهبرداری رایانه‌ای وسیله ارتکاب جرم است و در سرقت رایانه‌ای موضوع ارتکاب جرم. (عالی‌پور؛ ۱۳۸۳: ۲۱۸)

به نظر می‌رسد که استدلالی که برای تفکیک کلاهبرداری و سرقت رایانه‌ای شده است درست نیست، زیرا داده‌ها هم ممکن است ارزش مالی داشته باشد. مثلاً ربودن یک فایل از کامپیوتر دیگری (مثل ربودن فرمول یک ماده جدید) ممکن است میلیاردها ارزش داشته باشد، بنابراین با توجه به این نکته، داده‌ها هم ممکن است مشمول کلاهبرداری رایانه‌ای قرار گیرند.

ولی باید گفت که وجه تمایز این دو در داده و یا وجه و منافع مالی نیست بلکه بهترین تفاوت بین این دو، در اعمال تقلب و عدم تقلب است. بنابراین ممکن است شخصی با توسل به تقلب پول یا وجه دیگری را از حساب دیگری ببرد و یا اینکه بدون هیچ تقلبی پول دیگری را از حساب او به حساب خودش انتقال دهد و یا با دخل و تصرف و اعمال تقلب، دستگاه خودپرداز را گمراه کند و پول زیادی دریافت کند و یا اینکه از عابر بانک بدون تقلب پول دریافت کند. البته باید گفت، آنچه که از کلاهبرداری رایانه‌ای در این جا بحث می‌شود، مفهوم به کار برده شده در قانون تجارت الکترونیکی می‌باشد والا اگر از منظر دقیق و بدون توجه به آن قانون بررسی

کنیم چنین مواردی ممکن است منطبق با کلاهبرداری رایانه‌ای نباشد. (ماده ۱۳ قانون جرایم رایانه‌ای)

علاوه بر آن سرقت رایانه‌ای متفاوت از دسترسی غیرمجاز است. زیرا در دسترسی غیرمجاز لازم نیست که مالی برده شود بلکه صرف نفوذ کافی برای تحقق جرم کافی است.^۱ در حالی که در سرقت ربودن مال شرط اصلی تحقق جرم سرقت است و ممکن است نفوذ غیرمجاز مقدمه جرم سرقت رایانه‌ای باشد.

گفتار دوم: عناصر متشکله جرم سرقت رایانه ای

در این جا عناصر متشکل جرم سرقت رایانه‌ای را که برای محکوم شدن متهم به ارتکاب جرم لازم و ضروری است مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- عنصر قانونی

هنگامی که اطلاعات به وسیله سرقت حامل‌های اطلاعاتی ملموس شخص دیگر (مانند فهرست‌های کاغذی، نوارها یا دیسک‌ها) تحصیل می‌شود، اعمال مقررات کیفری سنتی سرقت در هیچ یک از نظام‌های غربی با مشکل خاصی مواجه نمی‌شود. با وجود این، توانایی و قدرت سیستم‌های ارتباطی پردازش داده‌ها برای نسخه‌برداری از اطلاعات به صورت سریع، پنهان از چشم دیگران و اغلب با تجهیزات مخابراتی، عمل نسخه‌برداری از اطلاعات بر روی دستگاه‌ها و ابزارهای اطلاعاتی را جایگزین بسیاری از سرقت‌های سنتی حامل‌های اطلاعات نموده است. بنابراین این سؤال پیش می‌آید که تا چه اندازه تحصیل اطلاعات غیرملموس باید تحت شمول این مقررات قرار گیرد. یا به هر حال تا چه اندازه این نوع تحصیل اطلاعات می‌تواند تحت پوشش مقررات مزبور قرار گیرد. (زیبر، ۱۳۸۴: ۱۰۱)

^۱ ماده ۱ قانون جرایم رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۸.

در بسیاری از کشورهای اروپایی به جز انگلستان (مثل بلژیک، آلمان غربی و ایتالیا) برای اعمال مقررات سنتی سرقت نسبت به جداسازی و تصفیه غیرمجاز اطلاعات میل چندانی وجود ندارد زیرا این قوانین بطور کلی مستلزم ربودن مال ملموس به قصد محروم کردن دائمی مجنی علیه هستند ولی با این حال در هلند، دادگاه استیناف طی حکمی در ۲۷ اکتبر ۱۹۸۳ پا را از این فراتر گذاشت دادگاه بر این عقیده بود که واژه «کالا» در مفهوم مذکور در ماده ۳۲۱ قانون جزای هلند داده‌ها را هم دربرمی‌گیرد. این دادگاه کارمندی را به اطلاعات و برنامه‌های رایانه‌ای را به منظور انجام کارهای شخصی خود کپی کرده بود به جرم اختلاس محکوم کرد. (زیر، ۱۳۸۴: ۱۰۲)

در کشورهایی که قانون سرقت در خصوص نیروی برق، اعمال شده ممکن است استدلال‌هایی وجود داشته باشد که نتایجی مشابه نتایج بالا برخوردار باشد.

در برخی ایالات آمریکا، دادگاه‌ها، داده‌های رایانه‌ای را مال در مفهوم مذکور در مقررات سرقت ساده سنتی تلقی می‌کنند. با وجود این، توسعه مقررات سرقت به منظور تحت شمول قرار دادن اطلاعات مشکلاتی را به وجود آورده است. برخلاف پرونده *hancock. V. state of colifornia* که در آن سرقت برنامه‌ها مورد تأیید قرار گرفت در پرونده *ward. V. thesuperior court of California* چنین مقرر گردید که سرقت برنامه موجود در حافظه رایانه نمی‌تواند به عنوان سرقت شی مشمول تعریف جرم در قانون موضوعه محسوب گردد. (زیر، ۱۳۸۴: ۱۰۵-۱۰۲)

در قوانین بین‌المللی نیز به صراحت بحثی از سرقت رایانه‌ای نشده است ولی با کمی تأمل می‌توان برخی از مصادیق سرقت رایانه‌ای را از مفاد آن‌ها اصطیاد کرد.

از جمله در طبقه‌بندی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) در بند ۱ آمده است: «وارد کردن^۹، تغییر دادن^{۱۰}، پاک کردن^{۱۱}، متوقف‌سازی^{۱۲} داده‌ها یا برنامه‌های رایانه‌ای که به طور عمدی و با قصد انتقال غیرقانونی وجوه یا هر چیز با ارزش دیگر صورت بگیرد». اطلاق این بند برخی از موارد و مصادیق سرقت رایانه‌ای را دربرمی‌گیرد. انجمن بین‌المللی حقوق کیفری (AIDP) در طبقه‌بندی خود از «قاچاق کلمات رمز» صحبت می‌کند و همچنین سازمان پلیس اینترنت در طبقه‌بندی جرایم رایانه‌ای از «سرقت زمان رایانه^{۱۳}» و «سرقت اسرار تجاری (فاش، انتقال و استفاده)» سخن به میان آورده است. نکته قابل توجه اینکه در هیچ یک از این قوانین به نحوه تحقق سرقت اشاره نشده است و فقط به ذکر «عنوان جرم» اکتفا شده است.

در قوانین فعلی ایران نیز تا ۱۳۸۸/۳/۵ بحثی از «سرقت رایانه‌ای» به میان نیامده بود، هرچند با کمی تأمل برخی از مصادیق آن در قالب جرایم سنتی و قوانین دیگر تطبیق داده می‌شد. مثل سرقت برخی از داده‌هایی که ارزش مالی داشتند قابلیت انطباق با سرقت سنتی بود.

همچنین برخی از سرقت‌ها را می‌توان با ماده ۵۸ قانون تجارت الکترونیکی قابل انطباق دانست. «ذخیره، پردازش و یا توزیع «داده پیام»‌های شخصی مبین ریشه‌های قومی یا نژادی، دیدگاه‌های عقیدتی، مذهبی خصوصیات اخلاقی و «داده پیام»‌های راجع به وضعیت جسمانی، روانی و یا جنس اشخاص بدون رضایت صریح آن‌ها به هر عنوانی غیرقانونی است».

1. Input

¹⁰ .Alteration

¹¹ -Deletion

¹² -Suppression

¹³ -Time theft

ماده ۷۱ قانون مذکور در راستای ماده مذکور بیان می‌دارد: «هر کس در بستر مبادلات الکترونیکی شرایط مقرر در مواد ۵۸ و .. این قانون را نقض نماید مجرم محسوب و به یک تا سه سال حبس محکوم می‌شود». همانطور که ملاحظه می‌شود این ماده فقط اختصاص به مبادلات الکترونیکی دارد و نقض موارد مندرج در ماده ۵۸ در غیرمبادلات الکترونیکی، قوانین موجود ساکت است.

به هر حال تمسک به قوانین متفرقه از باب ناچاری بود و قوانین خاصی را در این زمینه می‌طلبند و حتی فقدان قانون خاصی در این زمینه باعث تشتت آراء در دادگاه‌ها شده بود؛ که آیا سرقت اطلاعات رایانه‌ای با توجه به قوانین جزایی کشور جرم است یا خیر؟. منجر به سؤال مذکور در نشست قضایی دادگستری فیروزآباد شد که در نشست مذکور مطرح و چنین جواب داده است:

«نظریه اکثریت:

با توجه به اینکه قانون خاصی در مورد سرقت اطلاعات کامپیوتری وجود ندارد و مواد عمومی قانون مجازات اسلامی راجع به سرقت نیز حکمی در خصوص مجازات سرقت اطلاعات مزبور ندارد همچنین با التفات به تفسیر مضیق قانون جزا و تفسیر به نفع متهم، سرقت اطلاعات رایانه‌ای جرم نیست.

نظریه اقلیت: با توجه به اینکه قانون‌گذار ربودن مال را جرم دانسته است و مال به شیئی اطلاق می‌شود که قابلیت داد و ستد باشد و این مال، ممکن است اموال منقول (وجه نقد، اسناد، اوراق و ...) یا اموال غیرمنقول باشد، با عنایت به مواد قانون مجازات اسلامی عمل ربودن اطلاعات کامپیوتری جرم است.

نظر کمیسیون:

نشست قضایی جزایی: اطلاعات و برنامه‌هایی که به حافظه رایانه سپرده یا بر روی دیسکت ضبط گردیده یا خریداری می‌شوند یا برای تولید آن‌ها مبالغی هزینه می‌گردد بنا به مراتب این اطلاعات در حکم اموال منقول و جز دارایی شخص بوده و مع الواسطه، قابلیت مبادله و قبض و اقباض را دارند و در بازار آزاد نیز در معرض خرید و فروش قرار می‌گیرند، لذا سرقت اطلاعات در صورتی که متعلق به دیگری بوده و اختصاصاً مال او به شمار آید با تعریف سرقت مندرج در ماده ۱۹۷ قانون مجازات اسلامی انطباق دارد و درخور مجازات است». (مجموعه نشست‌های قضایی؛ ۱۳۸۱:۱۲۸)

خوشبختانه مقنن ایران بعد از چند سال قانون مجازات رایانه‌ای را در تاریخ ۸۸/۳/۵ تصویب کرد و ماده ۱۲ آن را به سرقت رایانه‌ای اختصاص داد. طبق این ماده، «هرکس بطور غیرمجاز داده‌های متعلق به دیگری را بر باید چنانچه عین داده‌ها در اختیار صاحب آن باشد به جزای نقدی از یک میلیون ریال تا بیست میلیون ریال و در غیر اینصورت به حبس از نود و یک روز تا یکسال یا جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا بیست میلیون ریال، یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد».

۲- عنصر مادی

از لحاظ رکن مادی باید گفت (الشوابکله، ۲۰۰۴: ۱۴۰-۱۵۰؛ Brenner، ۲۰۰۴: ۷) که ربایش نخستین پایه اساسی جرم سرقت را تشکیل می‌دهد و شامل دو مرحله است، اول، وضع ید بر مال یا شیء متعلق به غیر و دوم، بیرون بردن مال از سلطه مالک یا متصرف. و با توجه به این نکته به نظر می‌رسد که برخلاف حقوق انگلستان ربایش در مورد اموال منقول صدق می‌کند نه غیرمنقول. این نکته در مورد برخی از سرقت‌ها با مشکل مواجه نمی‌شود و منطبق با آن می‌باشد از جمله سرقت سخت‌افزار

رایانه،^{۱۴} ولی در مورد برخی از سرقت‌های رایانه‌ای از جمله سرقت اطلاعات مسأله قابل تأمل است؟! به عبارت دیگر سوالی که می‌شود اینکه آیا برنامه‌های رایانه‌ای مال منقول هستند یا خیر؟

به نظر می‌رسد که در این جا باید دو مسأله را از هم تفکیک کرد، برخی از برنامه‌های رایانه‌ای وجود دارد که امکان نقل و انتقال آن وجود دارد، یعنی می‌توان آن‌ها را cut و یا copy کرد، در این صورت این برنامه مسلماً مشمول مال منقول هستند و در نتیجه ربایش آنها سرقت محسوب خواهد شد. ولی برخی از برنامه‌های رایانه‌ای وجود دارد که به نوعی طراحی شده‌اند که امکان نقل و انتقال آنها وجود ندارد، و فقط با از بین رفتن و تخریب رایانه یا سخت‌افزار رایانه از بین می‌روند، در این صورت مسأله قابل تأمل است و به نظر می‌رسد که داده‌ها در این صورت مال غیرمنقول محسوب می‌شود و با توجه به این نکته که امکان نقل و انتقال و کپی آن وجود ندارد، سرقت رایانه‌ای تحقق نمی‌یابد. از ظاهر ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای این مسأله هم قابل برداشت است؛ زیرا برطبق ماده مذکور ربایش داده‌ها رکن اصلی سرقت رایانه‌ای را تشکیل می‌دهد اعم از اینکه اصل داده‌ها در اختیار صاحب آن باقی بماند یا کلاً از تحت استیلاء مالک خارج شود (برخلاف سرقت سنتی که مال باید از تحت تصرف مالک خارج شود) و فقط در میزان مجازات مؤثر است. هرچند از طرف دیگر امکان دارد که خود سخت‌افزار رایانه با توجه به آن داده‌ها به سرقت رود و سرقت رایانه‌ای تحقق یابد.

نکته‌ای که در این جا قابل توجه است اینکه اگر داده‌ها در فضای مجازی به معرض نمایش گذاشته شود ولی امکان کپی کردن از آن اطلاعات از کاربران سلب شود، (یعنی امکان کپی کردن اطلاعات وجود نداشته باشد) و شخصی بتواند از اطلاعات

^{۱۴}. البته لازم به ذکر است که نامیدن این موضوعات تحت عنوان سرقت رایانه‌ای صحیح نیست بلکه جزء سرقت سنتی تلقی می‌شود.

غیرقابل کپی، کپی بگیرد آیا مرتکب سرقت اطلاعات شده است در حالیکه اصل اطلاعات از دسترس مالک خارج نشده است؟ و این در صورتی است که در سرقت سنتی مال باید از دسترس مالک خارج شده باشد. در جواب می‌توان گفت که با توجه به اینکه ارائه دهنده اطلاعات رضایت به کپی نداده است و از طرفی بر اساس قانون مجازات جرایم رایانه ای؛ لازم نیست که عین داده‌ها از دسترس مالک خارج شود لذا جرم سرقت رایانه‌ای براساس ماده ۱۲ قانون جرایم رایانه‌ای محقق می‌شود.

همچنین در بحث ربودن باید گفت که سارق علاوه بر وضع ید بر مال غیر اقدام به خارج کردن اطلاعات از حیطه تصرفات مالکانه مالک یا متصرف فعلی گردد. بنابراین اگر دتاها و برنامه‌ها از طریق شخصی دیگر ربوده شده و در ایمیل شخص دیگری گذاشته شده (مخفی کرده) و شخص مذکور عالماً یا عامداً اطلاعات ارزشمند را بردارد، ربایش تحقق پیدا نکرده و در نتیجه سرقت رایانه‌ای محقق نمی‌شود. و همچنین اگر شخصی صرفاً وارد رایانه شود و نتواند اطلاعات را از رایانه شخص دیگر یا رایانه یک بانک خارج کند عمل مرتکب فقط ممکن است در حد شروع به جرم سرقت رایانه‌ای و یا تحت عنوان مجرمانه مستقلی مثل دسترسی غیرمجاز قرار بگیرد.

نکته‌ای که در بحث سرقت قابل توجه است اینکه سارق مال را از تحت تصرف مالک خارج کند و هیچ اثری از مال باقی نماند مثلاً اگر کسی کتاب دیگری را ربود، دیگر اثری از کتاب برای مالک باقی نمی‌ماند و از دسترس مالک خارج می‌شود ولی این مسأله در فضای مجازی و در سرقت رایانه‌ای قابل تأمل است. زیرا اگر کسی اطلاعات دیگری را بریاید، با توجه به پیشرفت تکنولوژی رایانه، برنامه‌های پیشرفته‌ای از جمله **Recovery** وجود دارد که برنامه‌های از دست رفته و حذف شده را احیا می‌کند. حال با توجه به این نکته اگر کسی با برنامه مذکور، اطلاعات از دست رفته را برگرداند آیا می‌توان گفت که ربایش صورت گرفته است و اطلاعات

ربوده شده است؟ در جواب باید گفت که شکی در عمل ربایش وجود ندارد. و اطلاعات هم توسط سارق و با قصد سرقت ربوده شده است و آنچه که سارق هم می‌خواسته به آن رسیده است و پیشرفت تکنولوژی را هم نمی‌توان به حساب سارق گذاشت و استدلال کرد که سرقتی صورت نگرفته است. به عبارت دیگر، اتفاقات بعد از سرقت را نمی‌توان دخیل در تحقق یا عدم تحقق سرقت دانست و این شبیه این است که در سرقت عمومی، بعد از بردن مال، مال در اختیار صاحب مال قرار گیرد. و در ضمن برنامه‌های از دست رفته هم همیشه قابل اعاده نیستند بلکه در حد احتمال است و ممکن است به طور کامل اطلاعات و برنامه‌ها از دست رفته باشند.

فرع دیگری که در بحث عنصر مادی جرم سرقت رایانه ای قابل طرح است اینکه؛ اگر فردی اطلاعات را به طور مستقیم و مباشرتاً سرقت نکند بلکه از طریق ویروس و کرم و برنامه‌های مخرب دیگر عمل ربودن را انجام دهد. یعنی برنامه‌های مذکور را طوری طراحی کرده باشند که بدون هدایت شخصی وارد رایانه دیگری شود و اطلاعات را برآید در این صورت آیا می‌توان گفت که سرقت تحقق پیدا نمی‌کند؟ به نظر می‌رسد که ویروس و کرم و برنامه‌های مشابه از خود اراده مستقلی ندارند بلکه ساخته و پرداخته بشر است. هرچند اطلاعات توسط برنامه‌های مذکور ربوده می‌شود ولی برنامه‌های مذکور در واقع به عنوان وسیله محسوب می‌شوند و عمل ربایش هم به مرتکب مستند می‌گردد و در حکم مباشرت می‌باشد. و یا به عبارتی مرتکب فاعل معنوی ان جرم محسوب می‌شود. همان‌طوری که شبیه این مسأله در سرقت سنتی در ماده ۱۹۸ (ق ۱۰م ۱۰) پیش‌بینی شده است.

نکته مهم و قابل توجه دیگر در بحث عنصر مادی، امکان تحقق هتک حد در بحث سرقت حدی است که آیا در سرقت رایانه‌ای قابل تصور است؟ حرز طبق تبصره یک ماده ۱۹۷ ق.م.ا عبارت است از محل نگهداری مال به منظور حفظ از دستبرد. با توجه به اینکه انواع حرز در شرع و قانون محدود نشده است باید برای تشخیص آن به

عرف مراجعه کرد مبنی بر اینکه که عرف چه جایی را محل نگهداری مال می‌داند. بدیهی است قضاوت عرف نسبت به این مسأله با توجه به زمان و مکان و نیز در مورد اشخاص مختلف فرق می‌کند. (میرمحمد صادقی؛ ۱۳۷۸: ۲۶۸)

حال سؤالی که در این مقوله قابل طرح است اینکه آیا رایانه می‌تواند حرز اطلاعات باشد؟ یا اینکه نه، اگر رایانه به سیستم امنیتی مجهز شده باشد می‌توان گفت که حرز محسوب می‌شود؟ اگر به عرف رجوع کنیم اطلاعاتی که در فضای سایبر (مجازی) ارایه می‌شود شکی نیست که رایانه را حرز اطلاعات به شمار می‌آورد.^{۱۵} ولی برای رسیدن به نتیجه دقیق باید دو چیز را از هم تفکیک کرد.

زمانی است که عرف به هیچ وقت رایانه را محل نگهداری برخی از داده‌ها و اطلاعات نمی‌داند. مثلاً اگر شخصی فیلم عروسی یا خانوادگی خودش را در رایانه نگهداری کند، ممکن است در جامعه‌ای مثل جامعه ما عرف چنین محلی را محل نگهداری اطلاعات نداند، در چنین مواردی هتک حرز معنی پیدا نمی‌کند در نتیجه امکان تحقق سرقت حدی وجود ندارد.

ولی زمانی است که عرف رایانه را محل نگهداری اطلاعات و داده‌ها می‌داند، در این صورت هم نیز باید دو مورد از هم تفکیک کرد: اول اطلاعاتی که عرف صرف وجودش در رایانه را حرز می‌داند و دوم اطلاعاتی که صرف وجود آن در رایانه، حرز محسوب نمی‌شود بلکه برای حرز محسوب شدن آن باید به سیستم امنیتی از جمله قفل و رمز مجهز باشد که در هر حال در صورت حرز محسوب شدن رایانه، و تحقق شرایط دیگر، بعید نیست که سرقت حدی تحقق یابد.^{۱۶}

^{۱۵}. استفتایی که در این مورد از مراجع عظام به عمل آمده، اختلاف نظر است که برخی از آن‌ها رایانه را حرز اطلاعات می‌دانند.

^{۱۶}. اکثر فقهای معاصر چنین مواردی را سرقت از حرز نمی‌دانند.

مسأله زمانی دقیق می‌شود که شخص با ورود به رایانه دیگری از طریق رمز ورود و شکستن قفل در فضای مجازی، اطلاعات مالی را بردارد، که در این صورت نقض قفل سیستم و بردن مال دیگری با توجه به قانون تجارت الکترونیکی کلاهبرداری محسوب می‌شود و از طرف دیگر، موضوع منطبق با سرقت رایانه‌ای است که موضوع با مشکل مواجه می‌شود. از این‌جا فهمیده می‌شود که تعریف قانون تجارت الکترونیکی خالی از ایراد نیست و بنابراین دستگاه قابل فریب دادن نیست.

۳- عنصر روانی

سرت رایانه‌ای همانند سرقت سنتی نیازمند وجود رکن روانی است. که از دو جز سوء نیت عام و سوءنیت خاص تشکیل می‌شود. سوءنیت عام عبارت است از خواست مجرم در انجام فعل «ربودن» و سوءنیت خاص عبارتست از خواست مجرم

شخصی از طریق اینترنت توانسته است کاری کند که به هنگام خرید کالا به جای پرداخت پول از کارت اعتباری خود به حساب موبایل اشخاص دیگر این پول نوشته شود و (هر خرید روی قبض هزینه مکالمات موبایل یک نفر حساب می‌شود...) حال که وی توقیف شده و مبلغ سرقت وی بسیار می‌باشد و مبالغه‌ها شکایت دارند و او با شکستن رمزها و پسوردهای رایانه‌ای توانسته است به این کار اقدام کند آیا قطع ید در این‌جا جاری می‌شود: آیت الله بهجت: مورد قطع ید نیست.

آیت الله میرزا جواد تبریزی: مورد مزبور از موارد قطع ید نیست هرچند عمل مذکور کار خلاف شرعی بوده و موجب ضمان می‌باشد.

آیت الله سیدعلی سیستانی: گرچه مرتکب فعل حرام شده ولی حد سرقت بر او جاری نمی‌شود.

آیت الله فاضل لنکرانی: صدق سرقت از حرز در فرض سؤال بعید نیست هرچند احتیاط در عدم اجرای حد سرقت خالی از وجه نیست.

آیت الله مکارم شیرازی: با توجه به اینکه جنس را از فروشگاه گرفته نه از خزانه کسی، حد سرقت جاری نمی‌شود ولی در فرض سؤال تعزیر شدید دارد.

آیت الله نوری همدانی: در فرض سؤال این شخص ضامن همه خسارت‌هایی که وارد کرده است می‌باشد ولی قطع ید در این‌جا نیست. (گنجینه آرای فقهی - قضایی؛ ۱۳۸۸: سؤال ۹۱۱۸).

به تحقق نتیجه مجرمانه یعنی «بردن اطلاعات دیگری». بنابراین اگر شخصی اطلاعات دیگری را غصب کرده است و شخص مذکور با ورود به رایانه شخص غاصب، بخواهد اطلاعات خود را تحصیل کند چنین شخصی را با توجه به فقدان سوءنیت نمی‌توان مرتکب سرقت رایانه دانست. همچنین اگر کسی به قصد تفریح یا شوخی به رایانه دیگری وارد شود تا اینکه اطلاعات او را بردارد، با توجه به اینکه مرتکب هنگام ربودن سوءنیت نداشته عملش منطبق با سرقت نیست. شاید ماده ۱۲ قانون مجازات جرایم رایانه‌ای از اصطلاح «غیرمجاز» ناظر به این موارد بوده است. وگرنه در اصطلاح «ربایش» مفهوم غیرمجاز هم نهفته است.

و نیز اگر شخصی برنامه‌ای را طراحی کند تا به وسیله آن اطلاعات دیگری را در زمانی خاص برآید ولی آن برنامه را در حافظه رایانه خود نگهداری کند. ولی برنامه مذکور به طور اتوماتیک و خودکار به رایانه دیگر نفوذ کند و اطلاعات را بردارد، عمل مرتکب را نمی‌توان سرقت دانست زیرا در زمان ربودن اطلاعات توسط رایانه مرتکب قصد و سوءنیتی نداشته است. آری، اگر قصد طراح این باشد که هرزمان برنامه خود به خود و به طور خودکار در بردن اطلاعات هر زمان فعال باشد. شکی در سارق محسوب دانستن چنین فردی وجود ندارد.

گفتار سوم: مجازات سرقت رایانه‌ای

سرقت رایانه‌ای از جمله جرایمی بود که تا قبل از قانون جرایم رایانه‌ای با مشکل ضمانت اجرای قانونی مواجه بود. ولی خوشبختانه قانون مذکور، این نقیصه را برطرف کرد. و برای ربایش داده‌های مرتبط با رایانه مجازاتهایی را با توجه صنف افراد و گستردگی عملیات در نظر گرفته است.

طبق ماده ۱۲ قانون مذکور: ربودن داده‌های متعلق به دیگری بدون اینکه عین داده‌ها در اختیار صاحب آن باشد مجازاتهای متعددی و متنوع در نظر گرفته شده است؛

یعنی در این صورت مجازات مرتکب حبس از نود و یک روز تا یک سال و یا جزای نقدی از ۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال تا بیست میلیون ریال و یا اینکه به هر دو مجازات (جزای نقدی، حبس) محکوم خواهد شد. ولی در صورتیکه عین داده‌ها در اختیار صاحب آن باشد قانونگذار مجازات خفیفی در نظر گرفته است یعنی فقط به جزای نقدی از ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال تا بیست میلیون ریال محکوم خواهد شد.

مجازاتهای مذکور فقط نسبت به اعمال مرتکبین عادی و عملیات عادی قابل اعمال هست. ولی در صورتیکه مرتکب از کارمندان و کارکنان ادارات و سازمانها و ... (بند الف ماده ۲۶) باشد یا مرتکب متصدی یا متصرف قانونی شبکه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی باشد یا داده‌های رایانه‌ای یا مخابراتی متعلق به دولت یا نهادها و مراکز ارائه دهنده خدمات عمومی باشد و یا اینکه جرم در سطح گسترده و سازمان یافته ارتکاب یافته باشد مرتکب به بیش از دو سوم حداکثر مجازات مقرر محکوم خواهد شد.

همچنین در صورت تکرار این جرم به بیش از دو بار قانون مجازاتهای تکمیلی هم در نظر گرفته است که طبق بند الف ماده ۲۷ قانون مذکور آن دادگاه می‌تواند مرتکب را از خدمات الکترونیکی عمومی از قبیل اشتراک اینترنت، تلفن همراه، اخذ دامنه مرتبه بالای کشوری و بانکداری الکترونیکی محروم کند.

نتیجه :

با بررسی این تحقیق می‌توان گفت که مفهوم سرقت سنتی در مورد سرقت رایانه ای قابل اعمال نیست و سرقت رایانه ای مفهومی وسیع تر از سرقت سنتی دارد چرا که موضوع سرقت رایانه ای صرفاً مال نیست بلکه داده های غیر مالی را نیز در بر می

گیرد و هم چنین در سرقت رایانه ای لازم نیست که داده هاز دسترس مالک خارج شود بلکه حتی اگر عین داده ها در اختیار صاحب آن باشد باز هم سرقت رایانه ای تحقق می یابد، علاوه بر اینها امکان تحقق سرقت حدی رایانه ای وجود دارد ولی با این همه محکوم کردن شخصی به حد جرم مذکور با توجه به شرط هتک حرز و تفسیر مضیق قوانین کیفری وجود ندارد.

منابع:

۱. زیبر، الریش (۱۳۸۴) جرایم رایانه‌ای؛ ترجمه محمدعلی نوری و ... تهران، انتشارات گنج دانش.
- ۲- آزمایش، علی (1376)، تقریرات درس حقوق جزای اختصاصی ۲، دانشگاه تهران.

۳- گنجینه آرای فقهی و قضایی (۱۳۸۸)، مرکز تدوین و متون فقهی، معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه.

۴- مجموعه نشست‌های قضایی (۱۳۸۱)، مسایل قانون مجازات اسلامی (۳)، معاونت آموزش و تحقیقات قوه قضائیه، قم، نشر قضا.

۵- اصلانی، حمیدرضا (۱۳۸۴)، حقوق فناوری اطلاعات، چاپ اول، تهران، نشر میزان.

۶- میرمحمد صادقی، حسین (۱۳۷۸)، جرایم علیه اموال و مالکیت، چاپ سوم، تهران، نشر میزان.

۷- عالی پور، حسن (۱۳۸۳)، کلاهبرداری رایانه‌ای؛ مجله پژوهش‌های حقوقی، ش ۶.

۸- محمد امین احمد الشوابکله (۲۰۰۴)، جرائم الحاسوب و الإنترنت، الطبعة الاوليف مکتبه دارالثقافه، عمان.

۹- جرم جدید عصر اطلاعات (۸۲/۱۲/۱۸)، سرقت اینترنتی، نشریه همبستگی.

۱۰- فاضل لنکرانی (۱۳۷۶)، جامع المسائل، ج ۲، چاپ سوم، قم، نشر مهر.

۱۱- روزنامه کیهان (۸۶/۷/۷)، شماره ۱۸۹۱۱.

12-Darid, evinsky and jasan harris(2006),cyber theft,(www.philly burbs.com/pb-dyn)

13- www.banki.ir/hamkari/1511

14- www.itupdate.ir/article.asp

15- www.uwdg.net/default.asp

16- Susan w.Brenner,(2004),Is there such athing as virtual crime,volum4.